

**СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ
УДОСКОНАЛЕННЯ МОЛОЧНИХ ПОРІД**

О. В. Бойко, кандидат сільськогосподарських наук
О. Ф. Гончар, кандидат сільськогосподарських наук
Ю. М. Сотніченко, кандидат сільськогосподарських наук

Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН
вул. Пастерівська, 76, м. Черкаси, 18036, Україна
e-mail: bioresurs.ck@ukr.net

Голштинська порода лишається однією з найпоширеніших, що широко застосовуються для відтворення маточного поголів'я молочної худоби в Україні. Утім, поряд із відмінними молочними перевагами голштинської породи є й певні недоліки її використання. На сьогоднішній день по Україні вихід телят на 100 корів серед молочних порід становить 52–74%, а середня тривалість використання корів на рівні 1,5–2 лактації. Якісний склад молока в кращих стадах коливається близько 3,6% жиру і 3,0% білка. Все це негативно впливає на економіку галузі і, як наслідок, призводить до скорочення поголів'я худоби в господарствах різних форм власності.

Виходячи з тенденцій розвитку скотарства провідних країн світу, подальша інтенсифікація селекційного процесу, спрямованого на підвищення молочної продуктивності корів, зумовлює необхідність системного підходу в оптимізації селекційних програм та пошуку оптимальних варіантів розведення, зокрема й схрещування, в популяціях вітчизняних молочних порід.

Корови-первістки різного генотипу характеризувалися досить різними значеннями молочної продуктивності. Найвищий надій за лактацію мали первістки голштинської породи в умовах 7388±55,9 кг молока з вмістом жиру 3,52±0,044% та білку 3,07±0,071%. Однак масова частка жиру в молоці корів отриманих від голштинських бугаїв була найменшою та становила від 3,21±0,082% до 3,42±0,070%. Вміст жиру в молоці отриманому від помісних тварин сягає від 3,97±0,080% до 4,18±0,026% ($P>0,999$). Корови генотипу 1/2УЧеР1/2М за лактацію синтезували в різних господарствах від 6916±22,4 кг до 7704±28,7 кг 4-% молока, що на 1303 - 1492 кг

($P > 0,999$) більше порівняно до ровесниць у цих же умовах, отриманих від голштинських плідників. Аналогічна закономірність спостерігалась і серед групи корів отриманих від плідників норвезької породи. Вони переважали ровесниць за виходом 4-% молока на 1337 кг за 305 днів II лактації ($P > 0,999$).

Коефіцієнт постійності лактації для первісток: генотипу 1/2УЧеР1/2М від $78,0 \pm 0,44\%$ ($P > 0,99$) до $79,8 \pm 0,50\%$ ($P > 0,99$); генотипу 1/2УЧР1/2НЧ в умовах СТОВ «Лан» - $83,5 \pm 0,47$ ($P > 0,99$); української чорно-рябої та червоно-рябої молочних порід від $75,8 \pm 0,67\%$ до $77,3 \pm 0,65\%$; голштинської породи - $55,0 \pm 1,52\%$. Скоріше всього за перші 100 днів лактації корови-первістки голштинської породи витратили велику кількість резерву свого організму і в подальшому фізіологічно не мали змоги підтримувати високі надой.

У групі корів генотипу 1/2УЧеР1/2М отримали менший сервіс-період (на 15-56 днів ($P > 0,999$), більшу частку корів запліднених після першого осіменіння (+13,1+17,6% поголів'я), меншу кількість осіменінь на 1 плідне (на 0,73-0,92 рази ($P > 0,999$)).

Серед помісних корів-первісток генотипу 1/2УЧР1/2НЧ отримали нижчу тривалість сервіс-періоду на 52 дні ($P > 0,95$), найвищу запліднюваність корів після першого осіменіння серед всіх досліджуваних груп тварин – 48,5 % та найнижчий індекс осіменінь – 2,01 рази ($P > 0,999$) у порівнянні до ровесниць української чорно-рябої молочної породи отриманих від голштинських плідників.

Корови-первістки отримані від бугаїв породи монбельярд поступалися ровесницям за показниками: висоти - від $3,8 \pm 0,16$ до $4,2 \pm 0,18$ балів серед генотипу 1/2УЧеР1/2М проти первісток української червоно-рябої молочної породи від $4,1 \pm 0,07$ до $5,1 \pm 0,12$ бала ($P > 0,95-0,999$); переднього прикріплення вим'я (від $4,3 \pm 0,18$ до $4,8 \pm 0,20$ балів у генотипу 1/2УЧеР1/2М та від $5,2 \pm 0,20$ до $5,8 \pm 0,12$ у УЧеР ($P > 0,95-0,999$); заднього прикріплення вим'я (від $5,0 \pm 0,18$ до $5,1 \pm 0,19$ балів у генотипу 1/2УЧеР1/2М та від $5,6 \pm 0,36$ до $5,9 \pm 0,18$ у УЧеР ($P > 0,95-0,99$)).

Первістки генотипу 1/2УЧеР1/2М переважали ровесниць української червоно-рябої молочної породи за: шириною грудей (на $0,7-1,0$ бала ($P > 0,99-0,999$), шириною заду (на $0,9-1,4$ бала ($P > 0,999$), шириною розміщення передніх дійок – на $0,9-1,2$ бали ($P > 0,95-0,99$), шириною розміщення задніх дійок – на $0,4-0,6$ бала ($P > 0,95-0,99$), довжиною дійок – на $0,8-0,9$ балів ($P > 0,95-0,999$), вгодованістю – на $0,4-1,4$ бали ($P > 0,999$)).

Первістки генотипу 1/2УЧР1/2НЧ переважали ровесниць української чорно-рябої молочної породи за: висотою – на 1,6 бала ($P > 0,999$), глибиною грудей - на 1,1 бала ($P > 0,999$), шириною заду -

на 0,8 бала ($P>0,99$), міцністю прикріплення вим'я - на 0,3-0,4 бала ($P>0,95$), шириною розміщення передніх дійок – на 0,3 бала ($P>0,99$), шириною розміщення задніх дійок – на 0,4 бала ($P>0,99$).

Ванноподібну форму вимені у більшості випадків (від 62,5 до 76,7%) мали корови-первістки, отримані від голштинських плідників. Таке вим'я досить щільно прилягало до черева тварин, утворюючи лише невеличкий кут лінії черева та передньої частини вимені. Серед помісних первісток генотипу 1/2УЧеР1/2М 53,5 – 54,3% корів мали ванноподібну форму вимені і 42,8 - 43,5% чашоподібну. Крім того серед первісток генотипу 1/2УЧеР1/2М частіше зустрічалася округла форма вимені - від 2,9 до 3,2% поголів'я.

Використання генетичного матеріалу порід монбельярд та норвезька чорно-рябої масті сприяло формуванню корів бажаного екстер'єрного типу з добрими продуктивними якостями, що відповідають сучасним вимогам інтенсивного ведення молочного скотарства.